

مبانی نظری معماری

جلسه اول و دوم
استاد : پورهادی

□ مفاهیم و تعاریف:

مبانی:

ریشه یابی مبانی: از ریشه **بن** - ریشه، سرچشمه، منبع، پایه، منشأ (مبنای ایده ها و ایده آل ها)
تعریف مبانی: شروع و آغاز که بقیه مسائل را به وسیله آن میتوان درک و اثبات کرد.

نظر:

ریشه یابی نظر: از ریشه **نظر** - فکر، ایده، مفهوم و معنا، شناخت و معرفت، خواست و انگیزه
(گرایش علمی و فکری)
تعریف نظر: جمع بندی اطلاعات اولیه که فرآورده شده و به تفکر هر کس بستگی دارد.

.... مفاهیم و تعاریف:

نظری:

واژه «نظری» به معنای فکری، تئوریک، فلسفی و عقلی، تجربی و (در اینجا): در مقابل عملی و به معنای ذهنی است.

نظری در مقابل عملی = فکری × تجربی – ایده ها و ایده آل های فکری × روش ها و سبک های اجرایی

معماری:

ریشه یابی معماری: از ریشه **عَمَرَ** = عمران و آبادانی، آباد کردن محیط زیست انسانی .

✓ **دروس نظری** از (چرایی ها) و دلایل خلق آثار هنری صحبت می کند و استدلالی منطقی است، بنابراین باید (تطبیقی و تحلیلی باشد).

✓ **دروس عملی** از (چگونگی ها) و نحوه بوجود آمدن آثار هنری صحبت می کند و توصیفی و توضیحی است، بنابراین باید (آزمایشگاهی و تجربی باشد).

□ ریشه شناسی واژه نظریه:

نظریه:

واژه نظریه در فارسی معادل "تئوری" (Theory) در انگلیسی و "تئوریا" (Theoria) در یونانی می باشد. لغت "تئوریا" از ریشه "تئوروس" (Theoros) اخذ گردیده که به معنای "مشاهده گر" و "ناظر" است. لغت "تئوروس" خود از دو ریشه "تئا" (Thea) و "هوران" (Horan) ساخته شده است. واژه "تئا" به معنای "یک منظر" و واژه "هوران" به معنای "دیدن" و مشاهده" می باشد و به این طریق "تئوروس" معنای انتخاب "یک منظر برای نگاه کردن" را می دهد.

واژه "تئا" در یونانی به معنای الهه می باشد. "تئا" نام یکی از تایتان ها است که الهه بینایی و نور درخشان آسمان آبی در اساطیر یونان است.

.... ریشه شناسی واژه نظریه:

نظریه:

علاوه بر ریشه مذکور، برای لغت Theory از ریشه دیگری نیز نام برده شده است. این ریشه شناسی منشاء لغت "تئوری" را "تئِون" (Theory) می داند. "تئِون" به معنای "چیزهای مقدس" است. در واقع این واژه بازنمایی معنا و مفهوم سازمان مقدس طبیعت یا کیهان می باشد. "تئِون" به نوعی قداست طبیعت اشاره دارد در حالی که "تنا" نوعی الهه مافوق طبیعی به شمار می آید (Harper, 2008).

ریشه شناسی واژه "تئوری" به ما نشان می دهد که بنیان این واژه در معنای کهن خود، نوری الهی و یا کیهانی است که بر جهان تابیده و انسان را قادر به مشاهده عالم می نماید. تحت لوای این نور، انسان می تواند به تفکر و تأمل پرداخته و حقیقت پدیده های جهان را بکاود.

□ اهمیت و ضرورت نظریه پردازی:

نظریه:

پیش از هر چیز، برای رسیدن به تعریفی صحیح از نظریه معماری، ابتدا باید دانست که اساسا انسان نظریه پرداز چرا دست به نظریه پردازی می زند، نظریه چگونه شکل می گیرد و انسان با نظریه پردازی چه اهدافی را دنبال می کند؟؟

جواب:

انسان فطرتا، در جستجوی نظم با تفکر در امور جهان به منظور شناخت عالمانه آن دست به نظریه پردازی می زند.

هدف از نظریه پردازی چیست؟

جواب:

- ۱- اصل وحدت یا کشف نظم های موجود در طبیعت
- ۲- اقتصاد اندیشه یا همان صرفه جویی در منابع حیاتی همانند انرژی فکری و فیزیکی
- ۳- پیش بینی آینده

.... نظریه معماری :

مسئله اساسی در سر راه تبیین نظریه معماری، نگاه تاریخی به این موضوع است. نگاه تاریخی می تواند شخصیت متمایز نظریه معماری را تا حدی آشکار کند. مسئله اما عدم مرزبندی روشن میان نظریه معماری و مبانی نظری معماری در گفته ها و نوشته های موجود در این حوزه است و قضاوت بر سر اینکه کجا از مرز و حدود نظریه معماری خارج و وارد مبانی نظری معماری می شویم دشوار است. این مسئله به گونه ای است که در برخی نوشته ها می توان نظریه معماری و مبانی نظری معماری را در جای هم به کار برد. چرا که اساسا برخی همچون **کرافت** نظریه معماری را این گونه تعریف می کنند:

تعریف کرافت از نظریه معماری: نظریه معماری شامل هر سیستم نوشتاری معماری، چه جامع و چه غیرجامع، بر مبنای طبقه بندی های زیبایی شناختی یا عملکردی است. نظریه معماری و تاریخ به یک معنی اند، تا جایی که وضعیت کنونی همواره نماینده دوره ای از یک روند تاریخی است و نظریه معماری بیش از همه باید به عنوان یک اصل در زمینه تاریخی اش دیده شود

□ نظریه معماری در زمینه تاریخی:

نظریه معماری را باید در زمینه تاریخی آن مورد مطالعه قرار داد. این مطالعه ما را در شناخت بهتر نظریه معماری یاری می رساند. همچنین این بررسی به ما نشان خواهد داد که آنچه که هویت مستقل و شخصیت متمایز نظریه معماری خوانده می شود، در طول دوره های تاریخی دچار چه تحولاتی گردیده و چه بر سر آن گذشته است.

بنابراین در این قسمت، نظریه معماری را به طور اجمال، در سه دوره مدرن، قبل از مدرن، و پس از مدرن بررسی می کنیم:

✓ دوره قبل از مدرن

✓ دوره مدرن

✓ دوره پس از مدرن

.... نظریه معماری در زمینه تاریخی:

✓ دوره قبل از مدرن:

در این دوره معمار اندیشمند (که غیر از معمار بودن خصوصیات دیگری چون نقاش، هنرمند، مجسمه ساز و نویسنده بودن را نیز دارد) با تکیه بر نگاهی اومانیستی، **حاصل تفکرات خود را که برآمده از «تجربه» است، در قالب اصول و دستورالعملهایی، برای رسیدن به معماری مطلوب بیان می دارد.** معمار اندیشمند در این دوره می آموزد که چگونه «عقل» خود را برای ایده پردازی و نظریه سازی به کار گیرد اما با وجود این همچنان دست به عصای تجربه گام برمی دارد و به **اصول تجربی** خود وفادار است.

در این دوره نظر و عمل برخلاف دوره بعد کاملاً از یکدیگر جدا نیستند و نظریه معماری در این دوره، در مقام تشبیه، در حال طی کردن دوران کودکی است. نهایتاً در اواخر این دوره است که عصر روشنگری مبانی فکری و انقلاب صنعتی امکانات فنی را برای آغاز دوره ای جدید مهیا می کنند.

.... نظریه معماری در زمینه تاریخی:

✓ دوره مدرن:

گفته می شود که اساسا نظریه در دوران مدرن به وجود می آید. در این دوره **معمار اندیشمند از بیرون به «آنچه که هست» می نگرد و به «آنچه که باید باشد» می اندیشد.** اکنون نظر و عمل دو امر مجزای از یکدیگر به شمار می آیند و شکاف میان این دو وجه، معماری را با مسائل نوینی روبه رو می کند . نظریه معماری پس از طی دوران کودکی به دوره جوانی می رسد و اکنون جسورانه ایده پردازی می کند تا حدی که برخی از اصول و معیارهای دوره قبل را به شدت نفی می کند.

پیشگامان این دوره غالبا نظریات خود را در قالب بیانیه ها و جملات شعارگونه بیان می کنند، اما این نظریات به شکل اظهارنظرهایی جدلی و هنجاری است که به بایدها می پردازند و از این رو آزمون صحت آنها دشوار است. به همین سبب این شبه نظریه ها و آثار معماری برآمده از آنها بارها نقد می شوند.

.... نظریه معماری در زمینه تاریخی:

✓ دوره مدرن:

جان لنگ معتقد است که اگرچه این نقدها متنوع بوده و موارد زیادی را شامل می شوند، اما با دقت بیشتر به نظر می رسد که همه آنها به یک مشکل کلی اشاره می کنند و آن **نقص در مبانی نظری** است.

این نقص در مبانی نظری و تلاش برای جبران آن، مبنایی می گردد تا نظریه معماری در دوره پس از مدرن، پارادایمی جدید را تجربه کند.

.... نظریه معماری در زمینه تاریخی:

✓ دوره پس از مدرن:

در این دوره نظریه پردازان معماری سعی در جبران نقایص نظری دوره مدرن دارند: برخی به کمک فلسفه و برخی به کمک علوم همچون روانشناسی، نشانه شناسی، رفتارشناسی، و غیره و از این طریق به دنبال گشودن راه های تازه در معماری هستند. **نسبیت معتقد است که از میانه دهه ۱۹۶۰ نظریه معماری در حقیقت میان رشته ای می شود و بر دامنه گسترده ای از الگوهای انتقادی متکی می گردد.**

همچنین سیری در نظریه های معماری سی سال گذشته، **چندگانگی** را در نظراتی که برای جلب توجهات در رقابت هستند، آشکار می کند. **این چندگانگی شخصیت تکثرگرای دوره ای است که «پست مدرن» خوانده می شود.**

نمودار نظریه معماری در زمینه تاریخی:

